

Lebontották a kerítést, de...

Orsós Erzsiből kevés van

Nyolc év után a csapi cigánykollégiumban

A CSAPI ÁLTALÁNOS ISKOLÁT és diákotthon általánosan úgy emlegetik, mint cigánykollégiumot, hiszen letelepedésének célja annak idején, közel egy évtizede, az volt, hogy itt azok a cigánygyermek kapjanak elhelyezést, akiknek a beiskolázása normál iskolában lehetetlen volt. Többségük iskoláértelen volt, magyarul sem tudott, s nem egy közülük pszichológusok megállapítása szerint olyan lelki sérülés nyomait viselte, ami megkülönböztetett foglalkozást tett szükségessé.

Ez volt a helyzet akkor, s noha történt változás az első évek óta, ugyanezek a jelenségek napjainkban is tetten érhetők, bár az akkorinál kisebb mértékben. Annak idején a gyerekek egy részét szinte a törvény szigorával kellett beiskolázni Csapiba, s alig volt nap, vasárnap szinte egy sem, amikor a cigányszülők, s a rokonság ne toporgott volna az iskola kerítése előtt. Néha jajgatva, sajnálva a gyermeket, aki kiszakadt a családi közösségből, s szinte mindennapos volt a hazacsábítás. Jól oda kellett figyelni a pedagógusoknak, hogy egy-egy ilyen látogatás alkalmával el ne tűnjön egy-két gyerek a távozó rokonsággal.

MA MÁR NEM ÖVEZI KERÍTÉS a diákotthont és parkját... A gyerekek és a pedagógusok bontották le. Azok, akik az építésben is közreműködtek. Szükségletelenné vált, s ebben két fontos ok érdemel figyelmet. Az egyik: a szülők nemcsak belenyugodtak, hogy gyermekük diákotthonban lakik és tanul, a másik: jól érzik magukat a gyerekek, s a legtrikább esetben gondolkodnak engedély nélküli távozásra. Pedagógiai fogság talán, de nem szokásnak nevezik, ha valakit mégis elragad a honvágy, hanem engedély nélküli távozásnak.

Telített a diákotthon, s nem lasszóval kell fogni a gyerekeket, kevésszer kell a törvényre hivatkozni a szülőikkel szemben, hogy a tankötelezettségre emlékeztessék őket.

A gyerekek minden második szabad szombaton, havonta tehát egy alkalommal mehetnek haza a diákotthonból szüleikhez és hétfőn reggel a tanítás kezdetére — most a közelmúlt mostoha időjárás viszonyai között is — háromnegyed részük megjelenik. Néhányan késnek, de elhozni egyet sem kellett.

Vajont mit lett a régi tanulók?

A TÖBBSÉG az itteni négy osztály elvégzése után normál általános iskolába kerül. Nagy részük Nagyrécsére. S onnan hová? A további kapcsolattartásra, a gyermekek életének figyelemmel kísérése kevés lehetősége van a diákotthon pedagógusainak.

De mint pedagógust természetesen mindannyiunkat érdeklí, hogyan alakul egy-egy gyermek élete. Természetesen, azokra figyelnek jobban, akik tehetségükkel érdeklődést keltettek itt töltött éveik alatt. Egyikük Orsós Erzsiből, akinek fényképe, diszoklevele az iskola folyosóján is látható: ki mit tudon, szavalóversenyen nyújtott teljesítményéért kapta. Erzsiből jelenleg Budapesten a Keltex-nél dolgozik. Csapi után került a fővárosba, ahol patronálókra talált egy család révén is, s a gyár egyik szocialista brigádjába is felkarolta. Ott fejezte be általános iskolai tanulmányait, s jelenleg a gyár bölcsődéjében dolgozik. A diákotthon igazgatója őrzi az üzemi lap egy példányát, amelyben Erzsiből fényképe látható: mikrofon előtt áll és szaval. Első helyezést ért el.

ERZSI SIKERÉNEK híre ment a diákok körében, s később két lány támogatást kért, hadd menjenek ők is a Keltex-hez. Az iskola igazgatója előkészítette útjukat. A két lány könnyezve vett búcsút egykori nevelőitől, Budapestre azonban nem érkeztek meg. Hogy otthon, a családban mi történt közben, nem tudni. És sajnos az ilyen ellenpélda a több.

Három fiú kereste fel egy alkalommal az igazgatót és emlékeztette szavaira, amikor ígérte, ha valamilyen gondjuk lesz, bizalommal forduljanak hozzá. Ők három úgy döntöttek, bányában szeretnének dolgozni. Az igazgató levelezett, telefonált, s a gyerekeket várták, fogadták Komlón. A megérkezést követő napon el is indultak az orvosi vizsgára, de többet a bánya környékén sem látták őket... Mint később kiderült, megijedtek. Valaki azt mondta nekik, hogy estére avatás lesz, a hagyományok szerint nadragysíjjal. Ezt már nem várták meg, beültek egy moziba, azután irány haza.

A diákotthon mostani lakói korukat és képességeiket tekintve is egységesebbek, mint amilyen az első évek garnitúrája volt, amikor hét és tizen-négy éves gyermek egyaránt járt ugyabba az osztályba. A múlt tanév elején már pszichológiai vizsgálaton estek át az elsősök, s tizenötük közül kettőt találtak fenntartás nélkül alkalmasnak az első osztály megkezdésére, nyolc retardált (lemaradott) minősítést kapott, négy áthelyező bizottság elé került, egy gyermek pedig fizikai fejletlenség miatt bizonyult alkalmatlannak az első osztály megkezdésére. A mostani tanév előtt nyolc gyermeket vizsgáltattak meg, közülük öt került felülvizsgálatra. Persze, ha hátrányos helyzetről beszélünk, akkor ezeknek a gyermekeknek a többsége a hátrányos helyzetűeknél is rosszabb helyzetben van, hiszen közülük néhány alig tud magyarul, beszéd- és fogalmazáskészsége elenyészen kicsi.

VITATÉMA a pedagógusok körében, szerezhet-e egyáltalán egy tanuló Csapiban ötös osztályzatot egy feleletért? Az itteniek úgy vélekednek: igen. S annak is ötöst — elvétve — annak a gyereknek, aki az itteni átlagból kiemelkedik. A sikerélmény — tények bizonyítják — hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy nagy erőfeszítést tegyen, igyekezzen több lenni a többinél. Am az itteni ötös, s ezzel tisztában vannak a csapi nevelők, egy másik iskolában bizonyára csak közepesnek felelné meg. Egyelőre kevés Orsós Erzsiből a csapi iskolát. A távozók közül sokat visszahúzza a régi környezet, majdnem abba az állapotba, ahonnan indultak. De legalább tudják: van az otthoninál jobb és szebb.

A csapi általános iskolából kikerülő gyermekek kétharmada Nagyrécsére kerül az általános iskola felső tagozatába, s az ottani diákotthonba. Többséves átlagot tekintve létszámuk évente tizenkettő. A tapasztalat szerint — mivel már túlkorosan kerülnek ide — jelentős részük a tankötelezettségi időn belül nem fejezi be a nyolc osztályt, néhány azonban — nagy erőfeszítések árán — általános iskolai bizonyítvánnyal a kezében távozik, s tudnak olyanokról is, akik szakközépiskolában, szakmunkásképzőben tanulnak tovább. A két évvel ezelőtt végzettek közül egyet a galambok termelészövetkezetben foglalkoztatnak, egy Szépteknén dolgozik, kőműves szakmát tanul. A tavaly végzettek közül egy mezőgazdasági szakközépiskolában, egy ipari szakmunkásképző-

ben — várja lesz — folytatja tanulmányait.

A FTÜK SORSA (úgy ahogy) nyomon követhető, a leányok viszont szinte egyáltalán nem. (Ebben a közegben úgy illik, hogy a 14—15 éves lány férjhez menjen, élettársi kapcsolatot létesítsen.) Amit a nagyrécsi iskola tud az innen útra indult tanulókról, azt az információt különböző csatornákon az iskola maga szerzi be.

(A Zala megyei tanács vb művelődésügyi osztálya is foglalkozik a gondolattal: itt az ideje, hogy valamilyen formában mérjék, elemezzék a csapi cigánykollégiumból indult gyermekek életútját, azt a hatást, amelyet a jelentős anyagi és szellemi erő igénylő munka eredményezett körükben.)

Buni Géza

Borok tranzitállomása

A nemzeti karakterünkkel kapcsolatban még kapcsolatból is bárki számos közéletet tudna felsorolni. Hajdanán azt emlegették rólunk Európában, hogy mi lovasnemzet vagyunk, erről a becses címről azonban már régen lemondunk. Viszont sokáig állta a sarat az a titulus, mely szerint mi a borivó népek közé tartozunk. A statisztikai és a forgalmi adatok azonban azt bizonyítják, hogy lassacskán erről a rangról is lemondhatunk, egyre inkább gyarapszik a sör- és a töményivók tábora. Attól persze azért nem kell tartani, hogy ránk savanyodnak a nevünk, a Villányi és Mecsek-aljai Borgazdasági Kombinát egerszegi pincészetek például egy forgalmas tranzitállomásra hasonlít. Gyakorlatilag az is. Megrendelések, telefonok, szállítványok... A beérkező borok nemcsak ideje van arra, hogy pihenjen, csak arra vár, hogy minél előbb pohárba kerüljön.

A pincészet vezetője nem újonc már a szakmában, így sok mindenre emlékszik. Jó termésekre, rossz termésekre, nagy tételekre, kis tételekre. Arra is, hogy a járásból honnan futnak be a legjobb borok. Ha valamilyen rangsort állítanánk fel, akkor az emígy festene: Csács, Egerszeghegy, utána jön Kemendollár és Pétőhenye. Am ezeknek a zalai boroknak a jelentős hányada pezsgő alapanyagként szolgál — évente körülbelül nyolcszáz hektolitert vásárolnak fel a borterhelőktől.

Hogy mennyit értékesítenek? Úgy 4500 hektó. Bizony volt idő, amikor ennek a mennyiségnek a duplája is elfogyott a zalai kocsimákban, de hát... Nos, vajon hogyan fejezi be az emlékeztést a pincészetvezető. Némi nosztalgiaival eként: Azóta több lett a palackos bor, több lett az üdítő és az ürvezető is, akik köztudomásúan napközben nem isznak. Mások lettek a fogyasztási szokások is. Régebben szívesen megitták a kommersz pecsenyebort, a jelen fogyasztója finnyásabb, inkább a minőséget veszi figyelembe. A népszerűségi listán így az olaszrizling foglalja el a legelőkelőbb helyet, persze fogy a mecseki pecsénye- és a vörösbor is. A vö-

Biztosítás-, biztonság.

Kár lenne nélkülünk. Biztos, ami biztos. Nos, az ÁB kisemberek jól ismert jelszavai közül ez az utóbbi jutott eszembe, amikor Gerebenics Imrénnek, az Állami Biztosító vezérigazgatójának sajtótájékoztatóját hallgattam.

Hogy mi a biztos? Az például, hogy újfent meggyőzték a biztosítás fontosságáról, arról, hogy a biztosító nemcsak begyűjti a díjakat, nemcsak megtéríti a kárunkat, hanem immár egyre erőteljesebben részt vesz a megelőzésben is.

Téríti a kárt.

Tavaly például megközelítően 9 milliárd forintot, s ennek több mint egyharmadát 3,8 milliárd forintot a mezőgazdasági nagyüzemeknek fizettek ki. Az arány megyénként is hasonló. A 117,3 millió forint kártérítésből 37,3 millió forinttal részesült a mezőgazdaság. Gépjármű károokra országosan 1 milliárd 450 millió forintot, Zalában 30,9 millió

forintot fizettek ki. Országosan a gépjárműtulajdonosok 57 százalékának van cascoja. A zalaiak, úgy tűnik jobban hívelei a biztonságnak, a kocsik 71,6 százalékára van casco biztosítás. A vezérigazgató szerint, ahol alacsonyabb a casco aránya, arányaiban magasabb a kötelező felelősségbiztosításra kifizetett kártérítés összege.

Milyen címen fizet?

Sokszor megosztva a jogcímeiket. A tél egyik napján például a síkos zalai úton 6 autó ütközött egymásnak és 300 ezer forint kár keletkezett. Az első gépkocsis vezetője véletlen volt, ő meg tudott állni, de a mögötte jövő már nem. A első kocsi eleje, az utolsó hátulja maradt ép. A közbeesők elől, hátul összetörték. Fizetni kell, de a jogcímet is el kell dönteni. Am legyen: a hátsó sérüléseket a kötelező biztosítás alapján — ki tehet arról, hogy beleszálltak? —, az első sérüléseket — miért nem áll meg a vezető? —, casco alapján rendezték.

50 ezer forint nem pénz.

Az ember felkapja a fejét erre a meghökkentő kijelentésre. S valóban, vannak, akiknek nem nagy pénz. Ezért, sok egyéb mellett most azon is törik a fejüket az Állami Biztosítónál, miként lehetne a lakásbiztosítást egy kiegészítő biztosítással úgy kombinálni, hogy az a műértékekre is garanciát adjon. A lakásbiztosítás ugyanis e tekintetben ma 50 ezer forint értékre szól.

Társ a megelőzésben is.

Hogy hányféle formában, mi mindenben ad biztonságot az ÁB, többé-kevésbé közismert. Az alig, hogy egyre inkább nem akar az események után menni, sokkal inkább előttük járni. Így tett a Baranya megyei jéghárító rendszer kiépítésénél is. A befektetések kamatából megtérültek. Amíg a rendszer léte előtt évente 140—150 millió forint jékkárt fizetett, most a rendszer fenntartására, üzemeltetésére, az esetleges károk megtérítésére, évi 25—30 milliót

Közéleti babonák

Jutalomból vezető?

Kinevezésének megbeszélése nem ment vita nélkül. Az igazgató, a párttitkár, KISZ- és szakszervezeti titkár, a személyné vezető kemény szócsatát vívott a témáról: jó lesz-e az a gyárnak, ha a közfiszketlen álló, maradó érdemeket szerzett Z. elvtársat kinevezik az egyik legfontosabb munkahelyük, a műszaki osztály élére.

— Húsz éve hűséges dolgozónk — így az egyikük.

— Mint mérnök, verhetetlen a szakmában, a minisztérium is gyakran tanácsot kér tőle — szól a másik.

— Kollégák tisztelik — mondá a harmadik.

— Hű a rendszerhez, politikailag megbízható — hangoztatta a negyedik.

Csak egy ember volt, aki némi aggodalommal kérdezte:

— Szerintetek mindez elég ahhoz, hogy jó vezető legyen?

— De hiszen féhéren, feketén megfélel a káderekválasztás követelményeinek! — felelte a jelenlevők egyiké.

— Ha azt hiszik, hogy egy jó vezetőnek mindez elegendő, akkor hallgassuk meg őt is, mielőtt döntenénk — kérte az akadékoskodó.

A tekintélyes testület előtt megjelent mérnök csak sejtette, de biztosan nem tudhatta, hogy mit akarnak tőle. Amikor feltették neki, hogy vállalja-e a számára kijelölt beosztást, nagyot nyelt, azután összeszedte magát, és így válaszolt:

— Köszönöm a bizalmat, köszönöm azt a szándékukat, hogy eddigi munkámat így akarják jutalmazni. De én ezt nem fogadhatom el. Nem vá-

költ. Ne higgye persze senki, hogy ez csak a biztosító hasznára! A jég pusztításától megmentett termény nem az övé! Nincs még ugyan pénzügyminiszteri jóváhagyás, de van már kidolgozott terv a meliorációban való részvételre. Előzetes számítások szerint 700—800—900 millió forintot lehetne megtakarítani a belvízkarok csökkentésével. A haszon persze itt is több és általános érdekű.

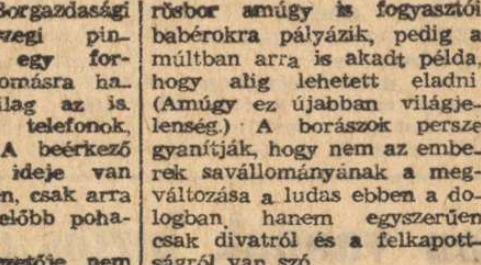
Pénz + információ

+ tudás.

Ki-ki azt adja, amivel rendelkezik. A biztosító például évi 10 millió forintot rehabilitációra, kármegelőzés, enyhítés címén. A megelőzést a propaganda, oktatófilmek stb. szolgálják. A kárenyhítést a tudományos kutatások támogatása, tapasztalatok elterjesztése, a protetikák műtéti eljárások hazai adaptálása stb. jelenti. Hogy ez a befektetés mikor, s milyen mértékben térül meg? — nehéz előre kiszámítani. Am, ha csak arra gondolunk, hogy a Pécsi Orvostudományi Egyetem traumatológiai klinikájának a kéz- és lábsérülések gyógyításának fejlesztéséhez nyújtott támogatás révén egy-két nappal csökkenhet a táppénzes idő, már megtérült a befektetés. Támogat munkavédelmi kutatásokat, a szervezeten Európa-szerte elismert mentőszolgálat módszereinek fejlesztését, tárgyalásokat folytat a Hazafias Népfronttal a lakásbalesetek számának csökkentése érdekében végzendő közös munkáról stb.

S ezeket a dolgokat nem nézhetjük úgy: a biztosító becsédes egy meghatározott összegű biztosítási díjat, s szeretné, ha ebből mind több lenne a tisztja bevétele, azaz mind kevesebb a kártérítésre kifizetett összeg, biztos, ami biztos alapon nagyobb a haszna. Gondoljuk meg, ha kevesebb termény pusztul el jég, belvíz, s egyéb természeti csapás következtében, ha gyorsabban gyógyul, s lesz munkaképes a beteg — a haszon közös. Ez is biztos.

T. S.

Megy a nedű vándorútra — kannákban szállítják ki a bori a pincészetből.